

Crynodeb Gweithredol

1. Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno canfyddiadau ymchwiliad Comisiwn Seilwaith Cenedlaethol Cymru i seilwaith cyfathrebu digidol yng Nghymru. Cafodd ein gwaith ei wneud rhwng canol 2019 a chanol 2020, ond mae pandemig COVID-19 wedi tarfu arno ar ôl mis Mawrth 2020. Roedd y pandemig wedi ein hatal rhag ymgysylltu ymhellach â rhanddeiliaid fel y byddem wedi dymuno, ac mae'n golygu bod rhai rhagfynegiadau ynghylch y galw am gyfathrebu digidol yng Nghymru yn y dyfodol (a gallu'r diwydiant i gyflwyno'r seilwaith i'w gyflawni) yn fwy ansicr nag y byddai wedi bod fel arall. Roedd y pandemig hefyd yn tanlinellu'r rôl hollbwysig sy'n cael ei chwarae gan gyfathrebu digidol mewn cymdeithasau modern o ran caniatáu i bobl barhau i fyw eu bywydau heb ystyried y pellteroedd corfforol rhyngddynt.

2. Mae'r dystiolaeth yn yr adroddiad hwn yn dangos sut mae aelwydydd, ac yn enwedig busnesau, eisoes wedi cael manteision economaidd a chymdeithasol sylweddol iawn o fabwysiadu technolegau cyfathrebu digidol newydd fel band eang cyflym iawn neu 4G. Gallai'r manteision hyn fod hyd yn oed yn fwy ar gyfer y genhedlaeth nesaf o dechnolegau – ffeibr i'r cartref a 5G – sef ffocws yr adroddiad hwn. Mae seilwaith cyfathrebu digidol bellach yn ffactor hollbwysig wrth benderfynu ble mae busnesau twf uchel newydd yn dewis lleoli a ble mae pobl ifanc yn penderfynu byw. Un neges allweddol yw na all y busnesau a'r bobl ifanc hyn fforddio aros yn y gobaith y bydd cysylltiad ffeibr yn dod ar gael ymhen 10 mlynedd. Byddant yn symud i rywle lle mae band eang cyflym a dibynadwy eisoes ar gael yn y cyfamser.

3. Er mai ein cylch gwaith yw cynghori Llywodraeth Cymru ar strategaeth ar gyfer y 5-30 mlynedd nesaf, mae cyfradd y newid mewn cyfathrebu digidol yn golygu ein bod wedi dewis canolbwyntio ar y 5-10 mlynedd nesaf. Mae'r dystiolaeth yn dangos bod gwledydd sy'n arwain ym maes cyfathrebu digidol mewn un cylch technoleg yn tueddu i aros yn arweinwyr ar gyfer cenedlaethau dilynol. Mae'r gwrthwyneb yn wir hefyd. Bwriad yr argymhellion yn yr adroddiad hwn yw sicrhau y bydd Cymru mewn sefyllfa well i fanteisio ar y cyfleoedd a gynigir gan ddatblygiadau parhaus mewn technolegau cyfathrebu digidol, yn y 5-10 mlynedd nesaf a thu hwnt.

4. Mae polisi Llywodraeth y DU ar gyfer cyfathrebu digidol wedi dilyn llwybr troellog ers 2017 ond mae'n canolbwyntio'n glir heddiw ar ymestyn ffeibr i bob aelwyd yn y DU erbyn 2025 a set o bolisiau a deddfwriaeth newydd i gefnogi'r nod hwnnw. Ar hyn o bryd nid oes gan Lywodraeth Cymru set debyg o bolisiau na thargedau ar gyfer seilwaith cyfathrebu digidol yng Nghymru (fel y mae gan Lywodraeth yr Alban, er enghraifft). Rydym yn credu y dylai, er ein bod yn cydnabod nad yw polisi cyfathrebu digidol yn fater datganoledig a bod llawer o'r ysgogiadau polisi y gellid eu defnyddio i ddylanwadu ar y ffordd y mae seilwaith digidol yn cael ei gyflwyno yng Nghymru yn nwylo Llywodraeth y DU neu gan Ofcom, rheoleiddiwr telegyfathrebu'r DU.

5. Rydym yn ystyried y rôl a chwaraeir gan gyfathrebu symudol yng Nghymru. Credwn fod gwneuthurwyr polisi wedi rhoi gormod o sylw i hyrwyddo technoleg ffeibr i'r cartref yn y DU a dim digon ar wella darpariaeth band eang symudol, gan gynnwys

defnyddio cysylltiadau 4G a 5G i ddarparu gwasanaethau band eang yn y cartref yn hytrach na chysylltiadau ffeibr, neu cyn hynny. Mae'r DU ar ei hôl hi o ran y rhan fwyaf o wledydd eraill yn hyn o beth, a dim ond 3% o gyfanswm y traffig data yn y DU sy'n cael ei gludo dros rwydweithiau symudol heddiw, sy'n llawer llai nag yn y rhan fwyaf o wledydd eraill. Credwn y gall ac y dylai Cymru fod yn gwneud mwy gyda'i seilwaith symudol.

6. Mae technolegau band eang symudol yn cynnig manteision na all cysylltiadau band eang sefydlog eu cynnig, o ran argaeledd wrth symud ac, yn bwysig, y cyflymder y gellir cyflwyno'r seilwaith ei hun. Gall cysylltiadau band eang symudol 'cartref' fod yn ddewis da, cost isel i aelwydydd mewn ardaloedd gwledig, naill ai nes bydd ffeibr i'r cartref yn cyrraedd neu'n barhaol. Bydd y genhedlaeth ddiweddaraf o dechnoleg symudol hefyd yn cefnogi amrywiaeth o raglenni newydd ar gyfer busnesau ac awdurdodau cyhoeddus sy'n addo manteision economaidd a chymdeithasol sylweddol dros y 10-15 mlynedd nesaf. Yn bwysig iawn, mae mabwysiadu a defnyddio technolegau symudol newydd yn tueddu i ddigwydd yn gyflymach na thechnolegau band eang sefydlog newydd.

7. Tra'r oedd ein hymchwiliad yn cael ei gynnal, daeth Llywodraeth y DU i gytundeb â gweithredwyr symudol y DU i adeiladu Rhwydwaith Gwledig a Rennir newydd. Dyma'r cytundeb cyntaf o'i fath yn y DU a dylai wella'n sylweddol y ddarpariaeth symudol a'r dewis o ddarparwr symudol ar gyfer llawer o aelwydydd, yn y DU ac yng Nghymru. Yr ydym yn croesawu penderfyniad Llywodraeth y DU i fabwysiadu dull mwy rhagweithiol gyda'r diwydiant symudol, gan gynnwys defnyddio

£500 miliwn o arian cyhoeddus, yn hytrach na dibynnu ar y farchnad i gyflawni, fel y mae rhai o'i rhagflaenwyr wedi'i wneud.

8. Nid yw seilwaith cyfathrebu band eang sefydlog a symudol ar wahân a dylid eu hystyried yng nghyd-destun strategaeth seilwaith cyfathrebu digidol gyffredinol ar gyfer Cymru. Bydd rhwydweithiau band eang symudol yn galw am gysylltiadau ffeibr sefydlog i gludo traffig o'r mastiau symudol i rwydweithiau craidd y gweithredwyr. Ond rydym hefyd yn credu bod y gyfradd wahanol ar gyfer cyflwyno seilwaith sefydlog a symudol, yn enwedig pan fydd y seilwaith sefydlog sy'n cael ei gyflwyno yn ffeibr i'r cartref, yn golygu y dylid ystyried eu bod yn chwarae rôl ategol ehangach i'w gilydd.

9. Mae hyn yn arbennig o bwysig yng Nghymru, lle mae nifer sylweddol o aelwydydd (tua 60,000) yn parhau heb fynediad at wasanaethau band eang sefydlog cyflym iawn a lle mae llawer o aelwydydd a busnesau sydd â mynediad at yr hyn sy'n cael ei ystyried yn wasanaethau band eang sefydlog rhesymol heddiw yn debygol o orfod aros flynyddoedd lawer cyn y bydd gwelliannau sylweddol pellach o ran cyflymder ar gael. Yn ystod y cyfnod hwn, bydd llawer o aelwydydd a busnesau yng Nghymru yn dechrau gweld nad yw seilwaith band eang heddiw yn diwallu eu hanghenion mwyach.

10. Un ymateb i hyn, yr ymddengys ei fod yn cael ei ffafrio gan Lywodraeth y DU (a Chomisiwn Seilwaith Cenedlaethol y DU) yw cyflymu'r broses o gyflwyno ffeibr i'r cartref er mwyn i bawb allu defnyddio ffeibr gartref erbyn 2025. Rydym yn cefnogi awydd Llywodraeth y DU i uwchraddio seilwaith digidol sefydlog y DU cyn gynted â phosibl,

ac rydym yn credu y dylai Llywodraeth Cymru gyfrannu'n frwdfrydig a sicrhau bod cyfran briodol o'r £5 biliwn o gyllid y mae Llywodraeth y DU wedi'i addo ar gael yng Nghymru. Mae angen i ddyluniad y rhaglen fod yn ddigon hyblyg i ddiwallu anghenion Cymru, sydd, yn ein barn ni, yn wahanol i weddill y DU.

11. Yr ydym yn pryderu nad yw'n ymddangos bod Cymru'n denu buddsoddiad gan y genhedlaeth newydd o weithredwyr ffeibr masnachol i'r cartref llai sy'n dod i'r amlwg mewn mannau eraill yn y Deyrnas Unedig. Mae'r math hwn o fynediad yn ddeniadol oherwydd byddai'n cyfrannu'n uniongyrchol at ehangu'r ddarpariaeth ffeibr yng Nghymru ac oherwydd gallai gynyddu'r pwysau ar Openreach a'i arwain i ailddyrannu mwy o'i adnoddau i Gymru. Gallai hefyd gyflwyno rhywfaint o gystadleuaeth i'w chroesawu yn y tendrau nesaf ar gyfer cymhorthdal cyhoeddus ar gyfer ffeibr i'r seilwaith cartrefi yng Nghymru.

12. Un argymhelliad allweddol yw bod Llywodraeth Cymru yn gweithredu'n gyflym i ddisodli Grŵp Seilwaith Digidol Cymru gyfan presennol â thasglu 'chwalu rhwystrau' uchel ei broffil sy'n cael ei arwain gan uwch was sifil, yn debyg i'r un sy'n cael ei greu gan Lywodraeth y DU, gydag amcanion ac amserlenni clir ar gyfer eu cyflawni. Un o dasgau'r grŵp hwn fyddai sicrhau bod awdurdodau lleol a sefydliadau eraill yn gwneud mwy i hwyluso'r gwaith o gyflwyno seilwaith ffeibr i'r cartref gan y gweithredwyr hyn. Rydym hefyd yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn adolygu ac yn symleiddio'r cynlluniau talebau band eang presennol sy'n cael eu defnyddio i gefnogi'r gwaith o gyflwyno a mabwysiadu band eang ffeibr. Y nod yw cynyddu'r nifer sy'n

defnyddio talebau yng Nghymru a gwarchod rhag y risg bod y gyllideb talebau bresennol yn cael ei dyrannu i nifer cynyddol is o aelwydydd ar gost uwch fyth fesul aelwyd pan ellid ei defnyddio at ddibenion eraill, sydd â gwerth gwell.

13. Rydym yn rhannu barn eraill (gan gynnwys, yn ddiweddar, Prif Swyddog Gweithredol BT) fod targed Llywodraeth y DU o sicrhau bod seilwaith digidol gwibgyswllt ar gael ledled y wlad erbyn 2025 yn amhosibl ei gyrraedd, o ystyried y farchnad lafur a chyfyngiadau eraill yn y DU heddiw. Credwn ei bod yn annhebygol y bydd y £5 biliwn o arian cyhoeddus a gyllidebwyd gan Lywodraeth y DU yn ddigon i gyrraedd ei thargedau ac y gallai cyfanswm y gofyniad cyllido fod cymaint â £10 biliwn yn lle hynny. Rydym hefyd yn poeni bod yr heriau penodol o gyflwyno seilwaith ffeibr i'r cartref yng Nghymru – gyda phoblogaeth wledig fawr a phwysau llai cystadleuol ar BT – yn golygu y bydd aelwydydd a busnesau Cymru yn canfod eu hunain ar ddiwedd y ciw (hir) ar gyfer ffeibr. Mae hyn yn golygu y gallai aelwydydd Cymru fod yn aros am flynyddoedd lawer – mwy na 10 mewn rhai achosion mae'n debyg – i gael cysylltiad band eang gwell nag sydd ganddynt heddiw. Bydd rhai aelwydydd a busnesau mor ddrud i'w cyrraedd fel ei bod yn bosibl na fyddant byth yn cael eu gwasanaethu gan dechnoleg ffeibr i'r cartref, neu am gost anfforddiadwy yn unig.

14. Dyna pam rydyn ni'n meddwl bod angen strategaeth amgen ar Lywodraeth Cymru. Bwriad hyn yw sicrhau bod aelwydydd a busnesau yng Nghymru yn gallu cael mynediad at fand eang llawer gwell nag sydd ganddynt heddiw – ar gyflymder o oddeutu 100 Mb yr eiliad – o fewn y

5 mlynedd nesaf yn hytrach nag aros am 10. Rydyn ni'n credu mai gwasanaethau band eang yn y cartref sy'n cael eu darparu dros 4G ac wedyn rhwydweithiau symudol 5G sydd yn y sefyllfa orau i gyflawni'r rôl hon. Rydyn ni'n credu y gallai cysylltiadau band eang yn y cartref sy'n cael eu darparu gan y rhwydweithiau hyn gael eu darparu'n llawer cyflymach na ffeibr ac am ychydig iawn (efallai un rhan o dair) o'r gost. Ni fyddent yn darparu'r cyflymderau gigabit sy'n ofynnol ar gyfer gemau Rhith-wirionedd neu ddefnydd teledu 8k (yr ydym yn ansicr ynghylch eu manteision beth bynnag), ond byddent yn dal i ddarparu gwelliant sylweddol ac angenrheidiol i aelwydydd a busnesau yng Nghymru o ran eu gallu band eang, o leiaf nes bydd ffeibr i'r cartref yn cyrraedd yn y pen draw.

15. Mae strategaeth i ymestyn a chyflymu'r ddarpariaeth o wasanaethau band eang symudol 4G a 5G yng Nghymru dros y 5 mlynedd nesaf yn cynnwys atyniadau eraill hefyd. Yn gyntaf, byddai darparu gwasanaethau band eang yn y cartref dros 4G ac yn enwedig seilwaith 5G yn cynnig ffynhonnell refeniw i'r gweithredwyr symudol pan fo rhagolygon masnachol llawer o'r cymwysiadau eraill sy'n defnyddio 5G yn dal yn ansicr heddiw. Gallai hyn helpu i annog cyflwyno 5G yng Nghymru yn fasnachol yn fwy cyffredinol, sy'n addo buddion ychwanegol sylweddol o'r Rhyngrwyd Pethau (IoT) a rhaglenni arloesol eraill. Yn ail, wrth i amser fynd heibio, dylai'r galw am wasanaethau 5G eraill ddod i'r amlwg a gallai'r seilwaith a ddefnyddiwyd i ddechrau i gefnogi band eang yn y cartref gael ei ailddefnyddio at ddibenion eraill. Pan fydd ffeibr i'r cartref yn cael ei ddefnyddio yn yr ardal berthnasol, byddai disgwyl i aelwydydd symud i ffeibr (a gallai

fod yn ofynnol gwneud hynny), gan ryddhau'r capasiti 4G neu 5G ar gyfer dibenion eraill. Yn drydydd, byddai seilwaith symudol sy'n cael ei osod i gefnogi band eang yn y cartref hefyd yn cefnogi darpariaeth band eang symudol ar draws ardaloedd daearyddol ehangach, gyda manteision yn deillio o hynny. Yn bedwerydd, dylai argaeledd ehangach gwasanaethau band eang 4G neu 5G yn y cartref ganiatáu i Lywodraeth Cymru ohirio buddsoddi mewn ffeibr i'r cartref yn y rhannau hynny o Gymru lle'r oedd cartrefi a busnesau'n cael gwasanaeth digonol gyda band eang 4G neu 5G yn y cartref. Os bydd costau lleoli ffeibr yn gostwng dros amser a/neu gynnydd yn y galw, byddai oedi'n golygu y byddai'r diwydiant yn gwasanaethu mwy o aelwydydd yn fasnachol yn y pen draw (mae amcangyfrifon BT ei hun o gostau cyflwyno ffeibr yn fasnachol wedi gostwng yn sylweddol yn ystod y 5 mlynedd diwethaf). Felly, dylai polisi sy'n hyrwyddo defnyddio band eang cartref 4G a 5G arwain at lefel gyffredinol is o wariant cyhoeddus tra ar yr un pryd ddarparu argaeledd band eang uwch yn y tymor byr a chanolig a lefel debyg o ddarpariaeth ffeibr yn y tymor hir.

16. Gallai strategaeth amgen i Gymru olygu bod Llywodraeth Cymru yn efelychu Llywodraeth y DU ac yn buddsoddi symiau mawr iawn o arian cyhoeddus – yn ychwanegol at ba gyfran bynnag o'r gyllideb o £5 biliwn sy'n cael ei dyrannu i Gymru – mewn ymdrech i ddarparu ffeibr i bob aelwyd yng Nghymru erbyn 2025. Hyd yn oed pe bai cyllideb o £1.3 biliwn ar gael i wneud hyn, a fyddai'n ofynnol yn ôl ein hamcangyfrif ni, nid ydym yn credu y byddai'n ffordd dda o ddefnyddio arian cyhoeddus. Ni all Cymru fforddio ymrwymo i bolisi dogmatig sy'n golygu costau mwy byth i gysylltu nifer llai byth o aelwydydd ag un

seilwaith. Credwn y gellir cyflawni llawer mwy pe byddai cyfran o'r cronfeydd hynny'n cael eu dyrannu yn lle hynny i fanteisio i'r eithaf ar y ddarpariaeth o gysylltiadau band eang cartref 4G a 5G yng Nghymru.

17. Mae angen gweithredu ar frys os yw'r strategaeth rydym yn ei hargymell i gael ei rhoi ar waith yn effeithiol. Yn hytrach na bod yn arweinydd yn y gwaith o gyflwyno technoleg 4G neu 5G heddiw, mae Cymru'n ymddangos yn lle llai deniadol i weithredwyr telathrebu fuddsoddi ynddo na llawer o rannau eraill o'r DU. Mae wedi bod yn araf yn diwygio ei threfn gynllunio, sy'n cael effaith niweidiol ar gost a hyd yr amser a gymerir i gyflwyno seilwaith digidol newydd. Nid yw canllawiau i awdurdodau lleol Cymru ar y materion hyn wedi cael eu diwygio ers 2002. Un o'n prif argymhellion eraill yw bod Llywodraeth Cymru yn gweithredu i sicrhau cydraddoldeb o leiaf â gweddill y DU ar faterion cynllunio telathrebu. Mae angen rhoi sylw hefyd i faterion eraill, fel argaeledd a chost defnyddio asedau awdurdodau lleol ac asedau cyhoeddus eraill i weithredwyr telathrebu.

18. Fodd bynnag, os yw Cymru am gael mwy o'i seilwaith cyfathrebu symudol 4G a 5G na gweddill y DU, dylai fod yn anelu nid am gydraddoldeb ond at gael amgylchedd mwy ffafriol byth, yn enwedig ar gyfer seilwaith symudol. Yr her yma yw sicrhau y bydd unrhyw gamau pellach y mae Llywodraeth Cymru yn eu cymryd yn arwain at fanteision gweladwy i ddinasyddion Cymru yn hytrach nag, er enghraifft, dim ond lleihau costau i'r cwmnïau symudol. Credwn fod y cytundeb Rhwydwaith Gwledig Sengl a negodwyd yn ddiweddar gan Lywodraeth y DU gyda'r diwydiant yn rhoi enghraifft o'r hyn y gellir ei gyflawni pan ddefnyddir

dull mwy rhagweithiol, ond y gellir gwneud mwy. Dyna pam rydym yn argymell bod Llywodraeth Cymru yn ystyried gyda'r diwydiant a ellid defnyddio rhagor o newidiadau i'r drefn gynllunio a darparu arian cyhoeddus i sicrhau darpariaeth 4G ychwanegol a chyflymu argaeledd 5G yng Nghymru, goruwch a thu hwnt i'r hyn yr ymrwymwyd iddo eisoes dan y cytundeb Rhwydwaith Gwledig Sengl, gan gynnwys mabwysiadu targed darpariaeth 5G newydd ar gyfer Cymru.

19. Bydd y cyfrifoldeb dros weithredu llawer o'n hargymhellion yn gorwedd gyda chyrff cyhoeddus eraill, gan gynnwys awdurdodau lleol (yn gweithredu ar eu pen eu hunain neu drwy Fargen Ddinesig), Network Rail, Trafnidiaeth Cymru, Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru ac Asiant Cefnffyrdd De Cymru. Clywsom dystiolaeth fod rhai awdurdodau lleol yn y Deyrnas Unedig yn llawer mwy cefnogol i seilwaith digidol nag eraill. Ni fydd Cymru'n gwella ei seilwaith digidol oni bai fod pob sefydliad yn ei gwneud yn hawdd i weithredwyr sy'n defnyddio seilwaith digidol, boed yn sefydlog neu'n symudol, ddelio â nhw. Mae'r awdurdodau lleol neu'r rhanbarthau gorau yn ymdrin â buddsoddi digidol mewn ffordd strategol, gan gydnabod bod manteision tymor hir cyflwyno digidol ar gyfer y gymuned yn llawer mwy nag unrhyw refeniw tymor byr y gallai'r awdurdod ei hun ei ennill ar ffurf rhenti.

20. Er mwyn cyflawni hyn, bydd angen mwy o arweiniad a chyfarwyddyd rhagweithiol gan Lywodraeth Cymru nag yr ydym wedi'i weld yn y gorffennol. Dyna pam rydym yn argymell creu tasglu 'chwalu rhwystrau', dan arweiniad uwch swyddog o Lywodraeth Cymru, gyda chyfrifoldeb am arwain y gwaith

o weithredu'n effeithiol y newidiadau rydym yn eu hargymell yn yr adroddiad hwn ac am nodi eraill y gallai fod eu hangen.

21. Hyd yn oed os bydd Cymru'n llwyddo i uwchraddio ei seilwaith digidol yn unol â'r hyn yr ydym wedi'i gynnig, bydd angen o hyd i annog mwy o ddefnydd o'r seilwaith hwnnw, yn enwedig band eang sefydlog, gan aelwydydd a busnesau yng Nghymru. Heddiw, mae llai na hanner yr aelwydydd a busnesau yng Nghymru a allai ddefnyddio band eang cyflym iawn yn gwneud hynny mewn gwirionedd, cyfran is na gweddill y DU. Roedd y twf mewn traffig data yng Nghymru yn ystod pandemig COVID-19 yn uchel – ond yn dal yn is na'r hyn a welwyd yn y rhan fwyaf o rannau eraill y DU. Mae'r lefelau cymharol isel o fabwysiadu a defnyddio technolegau digidol heddiw yn golygu y bydd economi Cymru'n mynd i elwa hyd yn oed yn fwy o seilwaith band eang na rhannau eraill o'r DU os gallwn gynyddu'r defnydd ohono.

22. Mae llawer o fentrau eisoes ar waith yng Nghymru ac yng ngweddill y DU i annog aelwydydd a busnesau i fanteisio ar y cyfleoedd sy'n deillio o seilwaith digidol newydd. Yn ddiweddar, mae Llywodraeth y DU wedi sefydlu Grŵp Cyngori newydd ar Ddefnyddio Gigabit er mwyn rhoi mwy o ffocws i'r ymdrechion hyn ledled y DU. Cyn argymell mwy o fentrau ar gyfer Cymru, rydym yn argymell gofyn i Archwilio Cymru bwysu a mesur ac asesu'r hyn sydd eisoes yn mynd rhagddo. Dylid buddsoddi ac ehangu'r mentrau hynny sy'n gweithio neu y gellir eu haddasu i'r technolegau newydd. Dylid rhoi'r gorau i'r rhai nad ydynt yn gwneud hynny.

23. Ceir rhestr lawn o'n hargymhellion ym Mhennod 8 ar ddiwedd yr adroddiad hwn. Pe bai'n cael ei fabwysiadu, byddem yn disgwyl i dasglu 'chwalu rhwystrau' Llywodraeth Cymru, gan weithio gydag awdurdodau lleol ac eraill, symud yn gyflym i weithredu'r argymhelliad a fwriadwyd i wneud Cymru'n lle mwy deniadol i fuddsoddi ym mhob math o seilwaith digidol ac i Lywodraeth Cymru ddechrau trafod targedau uchelgeisiol ar gyfer seilwaith symudol 4G a 5G gyda'r diwydiant symudol. Byddai hyn yn cynnwys cynnig cyllid gan Lywodraeth Cymru i gefnogi seilwaith symudol o dan raglen newydd, fwy hyblyg, 'Gigabit Cymru', yn ogystal ag ystyriaeth ddifrifol i reolau cynllunio sy'n fwy ffafriol tuag at seilwaith symudol na'r rheini a welir mewn mannau eraill yn y DU. Ar hyn o bryd, ni ddylai Llywodraeth Cymru geisio gwario mwy na £3500 i gysylltu aelwydydd unigol â rhwydwaith ffeibr a dylai symleiddio'r defnydd o dalebau at y diben hwn. Fodd bynnag, dylai Llywodraeth Cymru ystyried buddsoddi'n helaeth i wella'r broses o fabwysiadu technolegau digidol newydd lle mae'r seilwaith eisoes ar gael, ond dim ond ar ôl i Archwilio Cymru adolygu effeithiolrwydd y rhaglenni sydd eisoes yn bodoli.